

Stiliyan Yotov

(Bulgaria, Sofia University St. Kliment Ohridski, Faculty of Philosophy)

**Lyubomir Kutin. The World of Festivals. 2018, Varna: Morski sviat, 236 p.
ISBN: 9786197328547**

Abstract: Lyubomir Kutin, a philosopher by education, created his book when at the beginning of the democratic changes after 1989 in Bulgaria he headed the municipal administration for culture in Varna.

Lyubomir Kutin possesses the competence to combine analyses, related to in-depth rationalizing of notions and research of historical processes, presenting the very culture as a process, penetrating from the everyday life into the high levels of human activity. Besides, he relies on the precise instruments of the scientific analysis. The book was written carefully, captivatingly and it is addressed to a larger target group of readers, including amateurs and organizers of cultural events.

It gives an agile and intriguing description of the attempts in the last years to define the phenomenon of “festival” in order to show us the ubiquitous process of festalization. The book presents some basic differences among festivals on the one hand, and galleries and museums on the other. Museums contain the indisputable artifacts. Conversely, festival events overflow the halls, their explosion echoes along the streets, squares, parks.

On the background of these observations, the four following chapters: THE HUMAN IN FESTIVALS, THE SOCIETY OF FESTIVALS, ARTS FOR FESTIVALS, FESTIVALS IN THE FIELD OF PUBLIC POLICIES literally resemble a table with rubrics put in the order of the categories of our thinking: quantity, quality, attitude, modality, which becomes clear in the chapters of the contents.

However, the chapter with the most significant contribution is the one dedicated to the human in festivals because, as the author also states, here is the dimension of anthropology and it should be made clear what these human necessities which make people “festivalize” are, make them organize and participate in festivals.

In his analysis Lyubomir Kutin presents the different dimensions of the play as an explanation of the rich festival practices. The play can be competitive and have laureates, but it can also grow to be a celebration of great artistic talents. The content of the chapter dedicated to the spectacle shows how festivals are transformed into a new dimension. Finally, in the second chapter a third layer is reached, a synthesis between the play and the spectacle – the holiday. The rituals of the holiday through which the past is celebrated started long ago to enter paradoxical combinations with destructive alternatives – profaning or indecent ridiculing of praiseworthy personages and traditions. But it is exactly in this dimension of the holiday that L. Kutin has discovered and given us the chance to think of the festival as an experiment and an arena of the vanguard.

A book like this one, which is read so easily, can make the reader find layers which, I suppose, even the very author did not think about in this way.

Of special curiosity are chapters four, dedicated to festival institutions, and chapter six, where festivals are viewed in the field of public policies. There the sociological analysis stands out because of its precision, topicality, verifiability.

Lyubomir Kutin has found a way to visualize problems, to prompt decisions quite often with some intrigue as well. There the sociological perspective suddenly acquires a political profile, but not dabbling in politics.

Keywords: Lubomir Kutin, culture, festival, game, spectacle, holiday, ritual, institution

Стилиан Йотов

(България, Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Любомир Кутин. Светът на фестивалите. 2018, Варна: Морски свят, 236 с. ISBN: 9786197328547

Любомир Кутин дойде в моя роден град от Стара Загора, след като заедно завършихме специалност философия в Софийския университет. В началото на 90-те години той пое управлението на културата в общинската администрация на Варна без да е познат сред местните поети, художници, музиканти. Но скоро всички станахме свидетели на инициативи, за които все още се говори.

Любомир Кутин притежава компетенцията да съчетава анализи, свързани със задълбочаване в осмислянето на понятия, изследване на исторически процеси, представяне на самата култура като процес, проникващ от всекидневието във високите нива на човешка активност. Заедно с това се доверява на прецизните инструменти, с които социолозите са в състояние да преценят дали дадена инициатива на културния небосклон заслужава да бъде подкрепена, имаме ли право и как да я сравним с нещо сродно, по какъв начин можем да се доверим на публиката, която я акламира или освирква. Това се открива и в тази книга – не толкова тясно специализирана, че да се причисли към онези наръчници, които влизат в употреба за нуждата на най-различни администрации.

Любомир Кутин е автор и участник в много добри проучвания, затова смятам, че „Светът на фестивалите“ ще бъде не просто едно от поредните книжни тела в библиотеките на културологичните институти, а би могла да се ползва от практикуващи социолози и от хора, които организират културни събития.

Книгата е написана внимателно и увлекателно. Внимателно означава и щадящо, т.е. без сложни понятия, заплетени схеми, които да карат читателя непрекъснато да се пита: това откъде беше? Съдържанието е „разказно“ по своята форма, но е написано по всички научни стандарти така, както трябва да си служи със знанието един учен. Размишленията на автора надстройват прецизия му и пълен обзор на съществуващите факти.

Книгата започва с пластично и заинтригуващо описание на опитите през последните години да се определи явлението „фестивал“. Има ли го изобщо? Или думата – взета някога от френски и италиански език, употребявана днес за какво ли не – е изгубила изначалния си смисъл. И това, че някой нарича нещо „фестивал“ е просто ей така, защото би могъл да го нарече по съвсем друг начин. Авторът ни вкарва в интрига. Има нещо като фестивализиране. Фестивалите излизат на мода. Има ги в много

градове, в много държави. Съществува и някаква наддържавност, а естественият въпрос е: Защо през XX и XXI век като че ли се нуждаем от фестивали? Не ни ли стигат музеите, панаирите, изложбените зали? Така сами стигаме и до основния въпрос: Що е това фестивал? Натъкваме се на изключително интересна подробност. В музеите, в галериите, се чувстваме по особен начин дистанцирани. Едва ли можем да си представим някой да изпадне в екстаз пред картина или експонат. Веднага ще го изведат, защото не е подходящото поведение на човек в музей. Там са безспорните артефакти. Обратното – фестивалът е място, където имаме интензивни преживявания. Събитията в него отиват извън регулярното пространство. Енергията на множеството прелива отвъд залите, нейната експлозия отеква по улиците, площадите, парковете. Вярно, има усещане за ритъм, за някакъв календар. Но дори когато сме го очаквали, е неочакван, той взривява. Ако не посетиш днес галерията, ще отидеш утре, но пропуснете ли шествията на фестивала, трябва да чакате друг, а той никога няма да е същият. Странно е, как тази преходност ни кара да усетим онова измерение на живота, което е свързано с временното, неповторимото, което живее само в спомените и за което ни завиждат, че сме били свидетели.

На фона на тези наблюдения, следва основната част на изложението, която като че ли е дело на много години. Четирите следващи глави: **ЧОВЕКЪТ ВЪВ ФЕСТИВАЛИТЕ, ОБЩЕСТВОТО НА ФЕСТИВАЛИТЕ, ИЗКУСТВОТО ЗА ФЕСТИВАЛИТЕ, ФЕСТИВАЛИТЕ В ПОЛЕТО НА ПУБЛИЧНИТЕ ПОЛИТИКИ** буквално наподобяват таблица, с подредени по рубрики категориите на мисленето ни: количество, качество, отношение, модалност, което личи още от дяловете на съдържанието. Много е лесно да се открие, че в главата „Обществото на фестивалите“ става въпрос за пространството и времето.

Но най-съществен принос има втора глава („Човекът във фестивалите“), защото, както посочва и авторът, тук е измерението на антропологията. Трябва да се изясни кои са тези човешки потребности, които карат хората да „фестивалееят“, карат човека да организира и да участва във фестивали.

Фридрих Ницше е оставил текст – „За ползите и вредата от историята за живота“. Би могло да се намери връзка с търсенията на Любомир Кутин, който пък изследва фестивала в живота на човека. Някога на Ницше му хрумва, че има три фундаментални начина да пишем историята. Единият е героичен. Другата крайност на писане на история оприличава на хербарий. Като в природонаучен музей – за да проучите някакви насекоми или се натъкнете на хербарии, ще загубите всякакъв усет за фабула. Там всичко е прашно и скучно, равноположено и равноотдалечено – като в склад. Ницше смята, че има и трети път, нарича го критически.

В анализа си, Любомир Кутин като че ли преминава през нещо, което ни напомня на Ницше. Като пример може да се вземе параграфа, посветен на играта. Играта обаче може да е компетитивна – съревнователна. Тук става въпрос за фестивали, при които се излъчват лауреати... Сещам се и за известния балетист Рудолф Нуреев, който през 1980-те години изпрати Силви Гилем (Sylvie Guillem) на конкурса във Варна, за да се превърне в световна звезда. Така че лесно бихме могли да преоткрием героичното във фестивала. Съдържанието на следващия раздел („Зрелище“) като че ли опонира на героите в играта, с анализа на зрелищното действие, където като че ли публиката взима връх. С образците си в сферата на играта и зрелището, фестивалите разкъсват всякакви граници – има както развлечение, така и разсейване, защото както има култура на развлечението, така има и култ към разсейването. И накрая, във втора глава („Човекът във фестивалите“) се стига до един

трети пласт, синтез между играта и зрелището – празника. Ритуалите на празника, чрез които се чества миналото, открай време влизат в парадоксални комбинации с деструктивни алтернативи – профаниране или непристойно осмиване на достолепни персонажи и традиции. Но точно в това измерение на празника, Л. Кутин е открил и е дал шанс да мислим фестивала като експеримент и като арена на авангардното. Фестивалът, по подобие на древните празнични практики, не е само ретроактивен, носталгично насочен назад, а е и място, където може да се експериментира до степен „да се изгаври“ с публиката. Подобни събития на фестивалите се случват много често.

Книга като тази, която се чете толкова лесно, може да накара читателя да открие пластове, които, допускам, дори самият автор не е мислил по такъв начин. Но в хубавите текстове, често и това се случва. Много от изводите на автора в тази глава, като че ли наистина достигат до разкриването сърцевината на фестивала. Тя изглежда сериозна и може да се развива и занапред.

Специално любопитство буди и разделът „Институция“ от трета глава („Обществото на фестивалите“) и шеста глава („Фестивалите в полето на публичните политики“). Там социологическият анализ изпъква със своята прецизност, актуалност, проверимост.

Любомир Кутин е намерил начин да онагледява проблеми, да подсказва решения, нерядко и с някаква интрига. Там социологическият поглед внезапно придобива политически, но не и политиканстващ профил. Като илюстрация: един от цитатите е свързан с изследване на Румен Аврамов, в което се цитира изказване на Никола Мушанов в Парламента през 1934 г. Там той обяснява на депутатите как се ползват в Образователното министерство седем чиновнически места, за да се назначат под формата на учители, писатели, само и само да им се помогне. Много ли са, малко ли са, не знам. Но аз отдавна не мога да си представя в нашето Народно събрание да се обсъждат такива въпроси, така открито. А в тази миниатюрна история, като в капка, се отразяват толкова много проблеми на финансирането на културата изобщо, а значи и на фестивалите в частност.